

Ton Schulten

24-11-16 | Twente: Landschapsmetropool met aantrekkingskracht

Joost Kuijper

Vanavond

- Introductie
- BeleidsVerkenning Nederland (BVNL)
- Onderzoek Kracht van Oost-Nederland
- Constanten en dilemma's
- Discussie

Introductie

- Werk bij de provincie Overijssel, afdeling economie & cultuur
- Betrokken als adviseur strategie bij: verkenningen, omzetten politiek -> beleid, onderzoek, projectontwikkeling
- Regionale economie:
 - Ruimtelijk & vestigingsklimaat
 - Arbeidsmarkt & onderwijs
 - MKB & Ondernemerschap
 - Eco-systeem: innovatie & internationaal
 - Participaties en fondsen
- Persoonlijke bijdrage

BeleidsVerkenning NL

Opdrachtgever:

Ministerie Infrastructuur & Milieu

2014-2015

BVNL | Regionale Fase

Beleidsverkenning

Versterking Vestigingsklimaat

Nederland

Strategieën teliers met

6 regio's w.o. Twente

Parallel traject | ('concurrent):

REOS (Mainports-Brainport)

2015

Samengebracht in:

Nationale Omgevingsvisie (NOVI)

Verwacht: 2016

Van informatie -> kennis -> inzicht

Onderzoeks- en beleidsdocumenten

Gebiedsagenda Oost-Nederland 2013

klik [hier](#) om te downloaden

Ontwikkelagenda Networkstad Twente
Deel 1: Ontwikkelingsperspectief 2040

klik [hier](#) om te downloaden

De internationale concurrentiepositie van de topsectoren

klik [hier](#) om te downloaden

Topsectoren en Regio's

klik [hier](#) om te downloaden

Kiezen én delen
Strategieën voor een betere afstemming tussen verstedelijking en infrastructuur

klik [hier](#) om te downloaden

Werken aan de internationale concurrentiekracht van de Nederlandse regio's

klik [hier](#) om te downloaden

Strategieën voor sterke regio's
Eindrapport

klik [hier](#) om te downloaden

De ratio van ruimtelijk-economisch Topsectorenbeleid

klik [hier](#) om te downloaden

10

Buitenlandse kenniswerkers in NL

klik [hier](#) om te downloaden

De veerkracht van Regionale Arbeidsmarkten

klik [hier](#) om te downloaden

Notitie actualisatie sociaaleconomische invoergegevens Verkeers- en vervoersmodellen

klik [hier](#) om te downloaden

Trends in de regionale economie

klik [hier](#) om te downloaden

Welvaart en Leefomgeving

klik [hier](#) om te downloaden

BVNL: SWOT-analyse voor Twente

SWOT analyse

(TOP)SECTOREN	AGGLOMERATIEKRACHT	RUIMTELIJKE NETWERKEN	OMGEVINGSKwaliteiten	ORGANISATIE
STRENGTH HTSM Brain & Maak, Chemie, Logistiek, Landbouw, kleine gespecialiseerde ICT, Kennispark Twente; innovatief milieu WEAKNESS Kwetsbare topsector (enkele grote partijen). Kleine clusters chemie & high-tech materialen. OPPORTUNITY HTSM Maak uitbouwen. Kleinschalige specialisatie. Logistiek: hub voor Rotterdam en Ruhrgebied. Valorisatie landschappelijke kwaliteiten voor tourisme. Doorgroeende start-ups. Clustervorming. Cross-overs. Biobased economy, logistiek irt educatie. THREAT Gebrekkige veerkracht (HTSM en grote spelers). Aantasting klimaat start-ups en R&D. Vertrek overheidsdiensten uit regio.				
STRENGTH Sterk verbonden regionaal stedelijk netwerk. WEAKNESS Weinig massa & dichtheid. OPPORTUNITY Keuze maken voor één regionaal stedelijk centrum. Vergroot agglomeratiekracht. Of Twentse reikwijdte. THREAT Krimp en sociale tweedeling. Fragmentatie stedelijk netwerk.				
Primair Secundair				

(TOP)SECTOREN	AGGLOMERATIEKRACHT	RUIMTELIJKE NETWERKEN	OMGEVINGSKwaliteiten	ORGANISATIE
STRENGTH Oost-west verbindingen (weg, spoor en water). WEAKNESS Internationale bereikbaarheid (lucht, HSL en zeehaven). Noord-Zuid verbindingen. Perifere ligging. OPPORTUNITY Op niveau houden internationale wegverbindingen. Betere verbindingen met HSL station en luchthaven. Verbeteren noord-zuid verbindingen. THREAT Congestie (inter)nationale wegverbindingen (A1). Geïsoleerde ligging.				
Primair Secundair				

(TOP)SECTOREN	AGGLOMERATIEKRACHT	RUIMTELIJKE NETWERKEN	OMGEVINGSKwaliteiten	ORGANISATIE
STRENGTH Aantrekkelijke landelijke woonmilieus. Volop ruimte; in stad en daarbuiten. Aantrekkelijke balans stad & land. WEAKNESS Kwaliteit binnensteden & kleinstedelijke woonmilieus (o.a. voorzieningen & hoogwaardige stedelijke huur). OPPORTUNITY Aandacht voor binnensteden, voorzieningen en kleinstedelijke woonmilieus. THREAT Verschraling binnensteden, meer winkelleegstand.				
Primair Secundair				

(TOP)SECTOREN	AGGLOMERATIEKRACHT	RUIMTELIJKE NETWERKEN	OMGEVINGSKwaliteiten	ORGANISATIE
STRENGTH Veel innovatieve succesvolle start-ups. Universiteit & kennisinfrastructuur (publiek & privaat) Samenwerking in de regio. WEAKNESS Weinig arbeidsmobiliteit. Private kennisinfrastructuur. Internationalisering bedrijfsleven. Doorgroei van start-ups lukt niet in regio. Bestuurlijke samenhang in regio Twente Zichtbaarheid & beeldvorming / te bescheiden. OPPORTUNITY Versterken relaties buurregio's, ook over de grens Uitdragen Twentse kwaliteiten. Intergraal denken. THREAT Gebrek aan bestuurlijke slagkracht. Versnipperd / verbleekt profiel. Geen aandacht van rijk.				
Primair Secundair				

BVNL: centrale opgaven en strategische opties voor Twente

	Specialised Twente	Groots Twente	Brede basis Twente
ECONOMISCH PROFIEL	3 niches binnen HTSM	Crossovers topsectoren breed	Logistiek & brede basis
BEREIKBAARHEID	Hierarchie: ontvlechten	Lange regionale armen	Logistieke terminals
ARBEIDSMARKT	Twente	Groter dan Twente	Deelgebieden binnen Twente
(BOVEN)REGIONALE VOORZIENINGEN	Eén centrum	Complementair	Verkleind & concurrent
BESTUURLIJKE SAMENWERKING	Netwerkstad Twente	Provincie	Regio Twente
TRIPLE HELIX	Specifiek wereldtop sectoraal	Generiek integraal	Taskforce werkgelegenheid

BVNL: uitwerking van opgaven

REDENEERLIJNEN per thema

1. Hoe staat de regio ervoor?

2. Wat is de opgave? Wat is de ambitie?

3. Wat is de (proto)typische oplossing? Hoe wordt het aangepakt?

4. Wat is het beoogde effect?

Thema's

1. Economisch Profiel (Topsectoren)
2. Ruimtelijke Netwerken (Bereikbaarheid)
3. Voorzieningen & Omgevingskwaliteiten
4. Orgware

BVNL: drie strategieën bedacht voor Twente

STRATEGIE 1 SPECIAL(IZED) TWEENTE

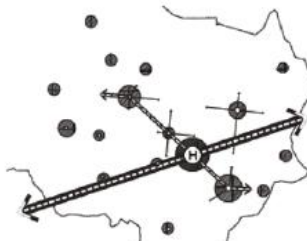

Economisch profiel (Topsectoren)

Drie specialismes binnen HTSM

Ruimtelijke netwerken

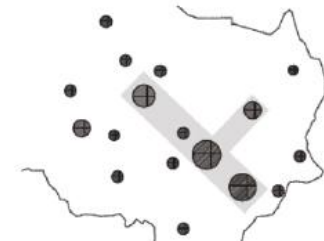
Ontlechten regionaal & internationaal verkeer

Voorzieningen

Eén Twents centrum

Bestuursfocus

Netwerkstad Twente

STRATEGIE 2 GROOT(S) & VEERKRACHTIG TWEENTE

Crossovers vanuit HTSM

Goede verbindingen regio's

Gespecialiseerde binnensteden

Groter Twente

STRATEGIE 3 EEN BREDE TWEENTSE BASIS

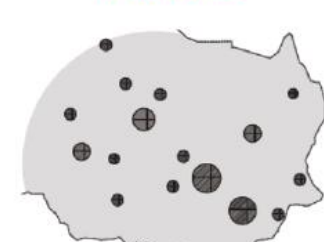
Logistiek

Promoot kris-kras individuele mobiliteit (auto & fiets)

Concurrerende kleinere binnensteden

Regio Twente

Reflectie op BVNL

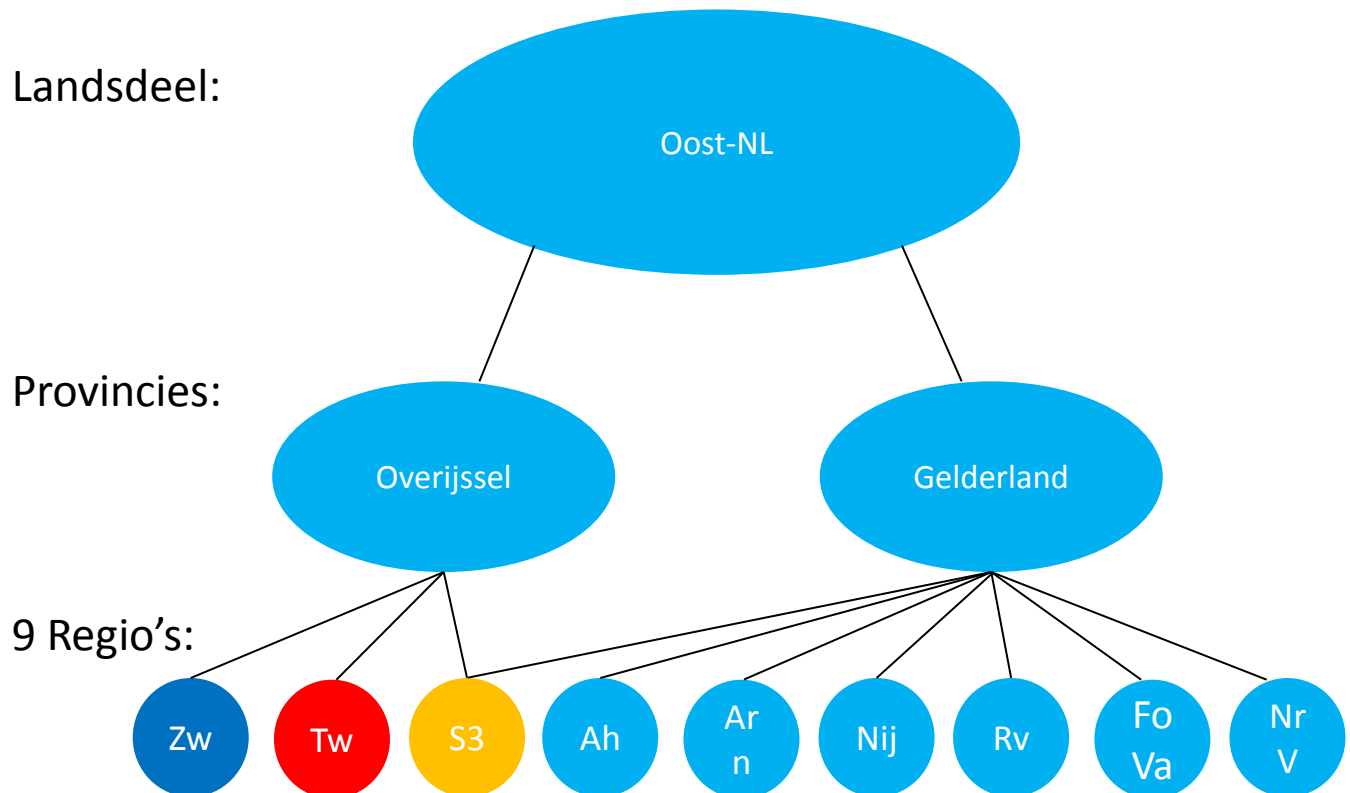
- Interessante benadering o.l.v. architect/atelier-leider (Daan Zandbelt) ~ ontwerpgerichte invalshoek.
- Regionale timing en landing van rapport ongelukkig (regio-organisatie, verkiezingen PS).
- Impact: zeer beperkt, zowel regionaal als nationaal.
- Natuur en landschap ontbreken als zelfstandig thema. Ondergeschikt aan economie.
- Een dergelijke ontwerpaanpak vraagt om gecommitteerde opdrachtgevers.

Kracht van Oost-Nederland

Opdrachtgevers: Overijssel en Gelderland

Doel: vanuit begrepen kracht naar toekomstvaardig handelen

Sneak preview. Oplevering: congres 6 december te Zwolle

Deel 1: Positionering van Oost-Nederland

- Landsdeel t.o.v. Nederland:
 - groei en stand van zaken: Oost doet het vaak beter, beh. bij productiviteit
- Provincies t.o.v. concurrerende regio's in Europa:
 - vestigingsklimaat
- Regio's t.o.v. elkaar:
 - productiviteit en economische groei

Deel 2: kracht van regio's in Oost-Nederland

- Verdienvermogen: groeikracht
 - *comparatieve voordelen*: groei door specialisatie
 - toename toegevoegde waarde (= opbrengst – kosten)
- Aanpassingsvermogen: veerkracht
 - *creatieve destructie*: selectie door bedrijfsdynamiek
 - groei door ondernemerschap in startende en bestaande bedrijven
- Combinatievermogen: integratiekracht
 - *gerelateerde variëteit*: innovatie door verbinden van overeenkomstige kennis & vaardigheden tussen bedrijfsklassen
 - (potentiële) kennisuitwisseling binnen en tussen regio's

Concurrerende regio's in Europa (PBL)

Concurrerende regio's = regio's met overeenkomstige

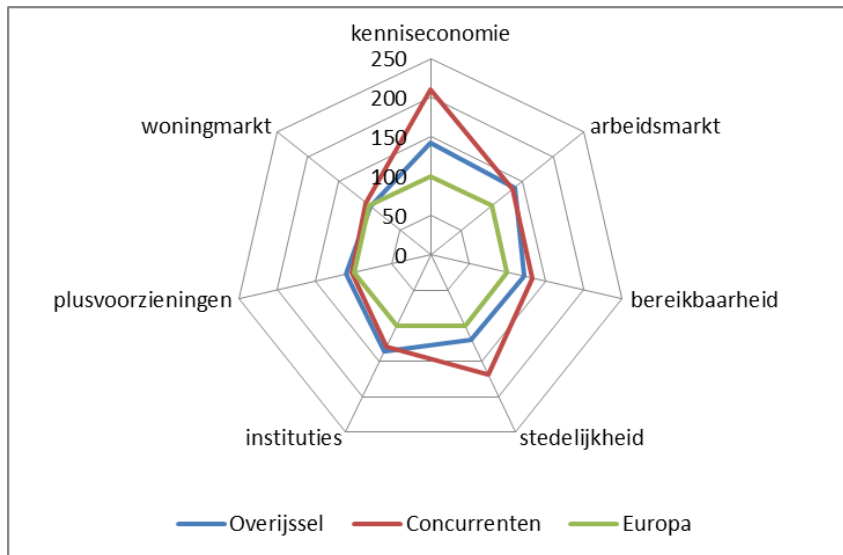
- exportmarkten
- directe buitenlandse investeringen
- kennisvelden

Concurrerende regio's van Overijssel en Gelderland (in algemene zin): Noord-Brabant, Utrecht, regio Osnabrück, regio Münster, regio Düsseldorf, Tübingen, Vlaams Brabant [regio Leuven] en regio Parijs

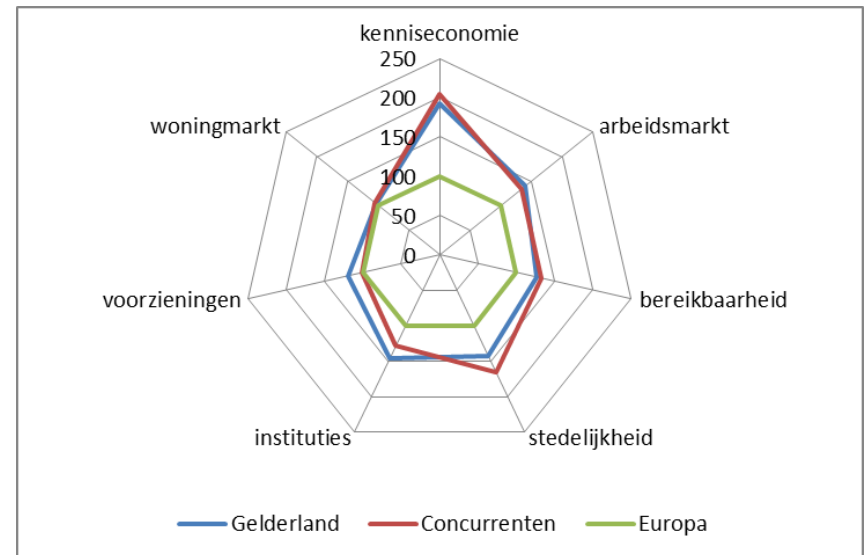
Samenstelling concurrerende regio's verschilt per sector

internationale vestigingsklimaat:
beide provincies behoren tot de Europese subtop
Gelderland goed vergelijkbaar met concurrenten
Overijssel blijft achter op kennis en stedelijkheid

Overijssel

Gelderland

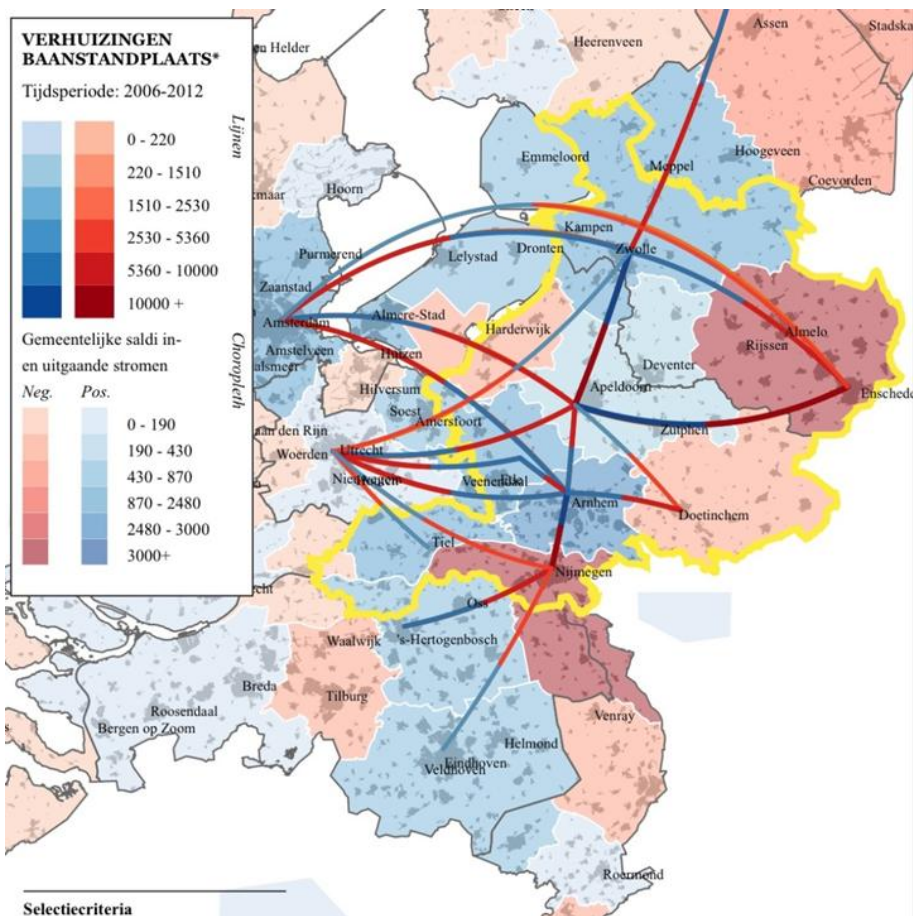

regionale indeling: 'Daily Urban Systems'

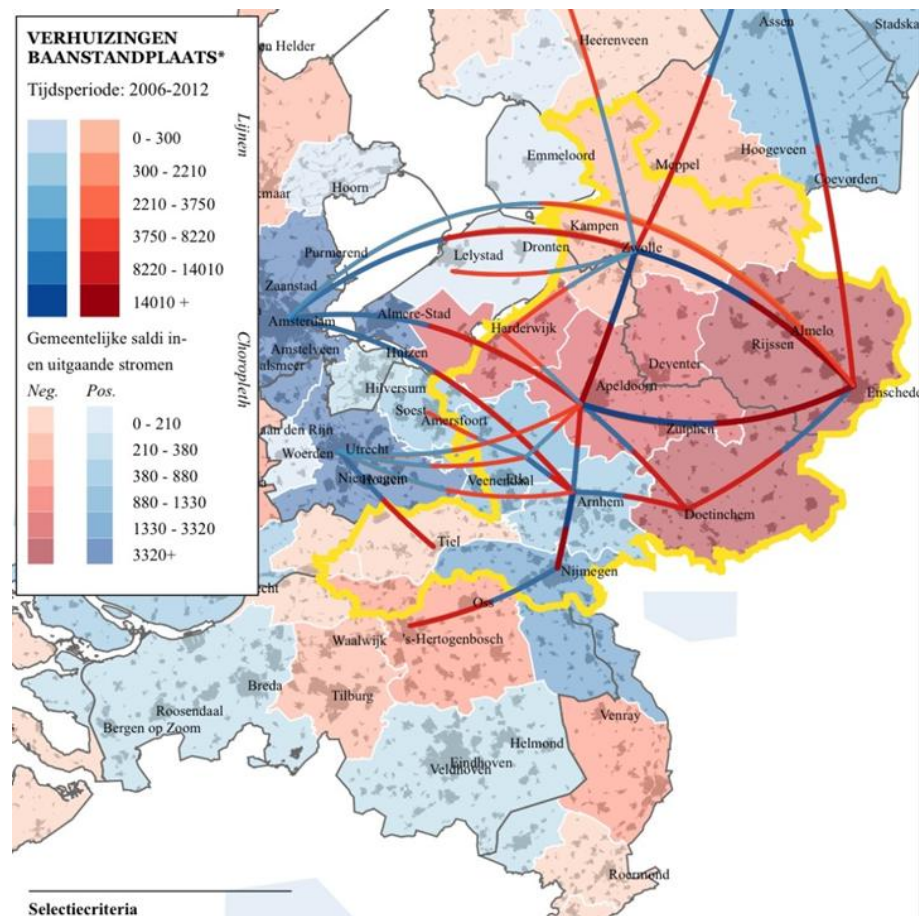
- Oost-Nederland kent een polycentrisch stedelijk netwerk, dat bestaat uit verschillende middelgrote agglomeraties. Die agglomeraties noemen we 'Daily Urban Systems' (DUS). Dit zijn regio's waarbinnen het merendeel van het dagelijkse leven plaatsvindt.
- De DUS-regio's zijn afgebakend op basis van pendelstromen van middelhoog opgeleiden en andere ruimtelijke relaties (bijv. koopstromen).
- Dit levert in Oost-Nederland negen DUS-regio's op (inclusief sommige gemeenten buiten beide provincies)

Interregionale verhuissaldi van DUS-regio's in Oost-Nederland, 2006-2012 verschillen naar opleidingsniveau

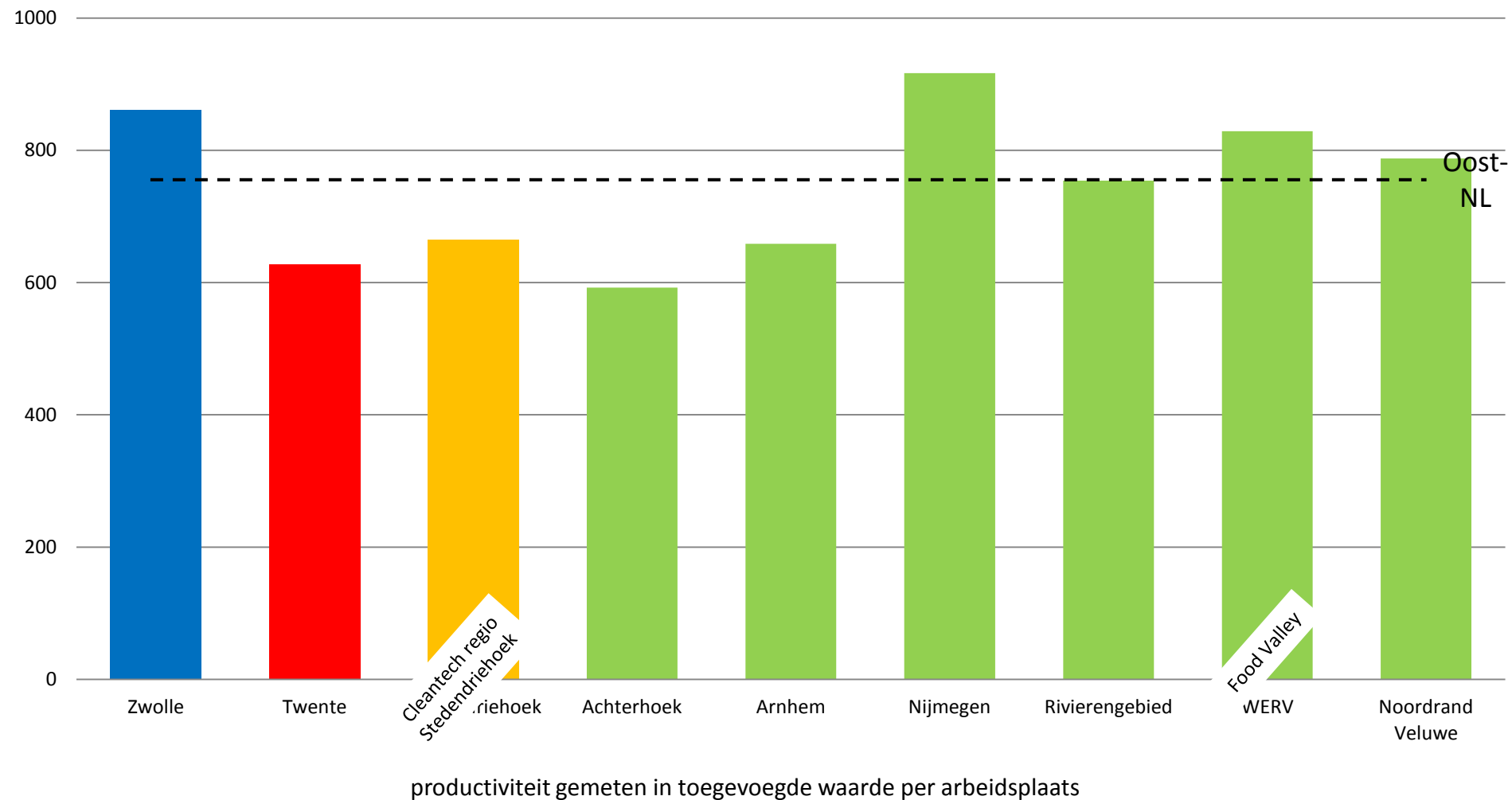
hoog opgeleiden

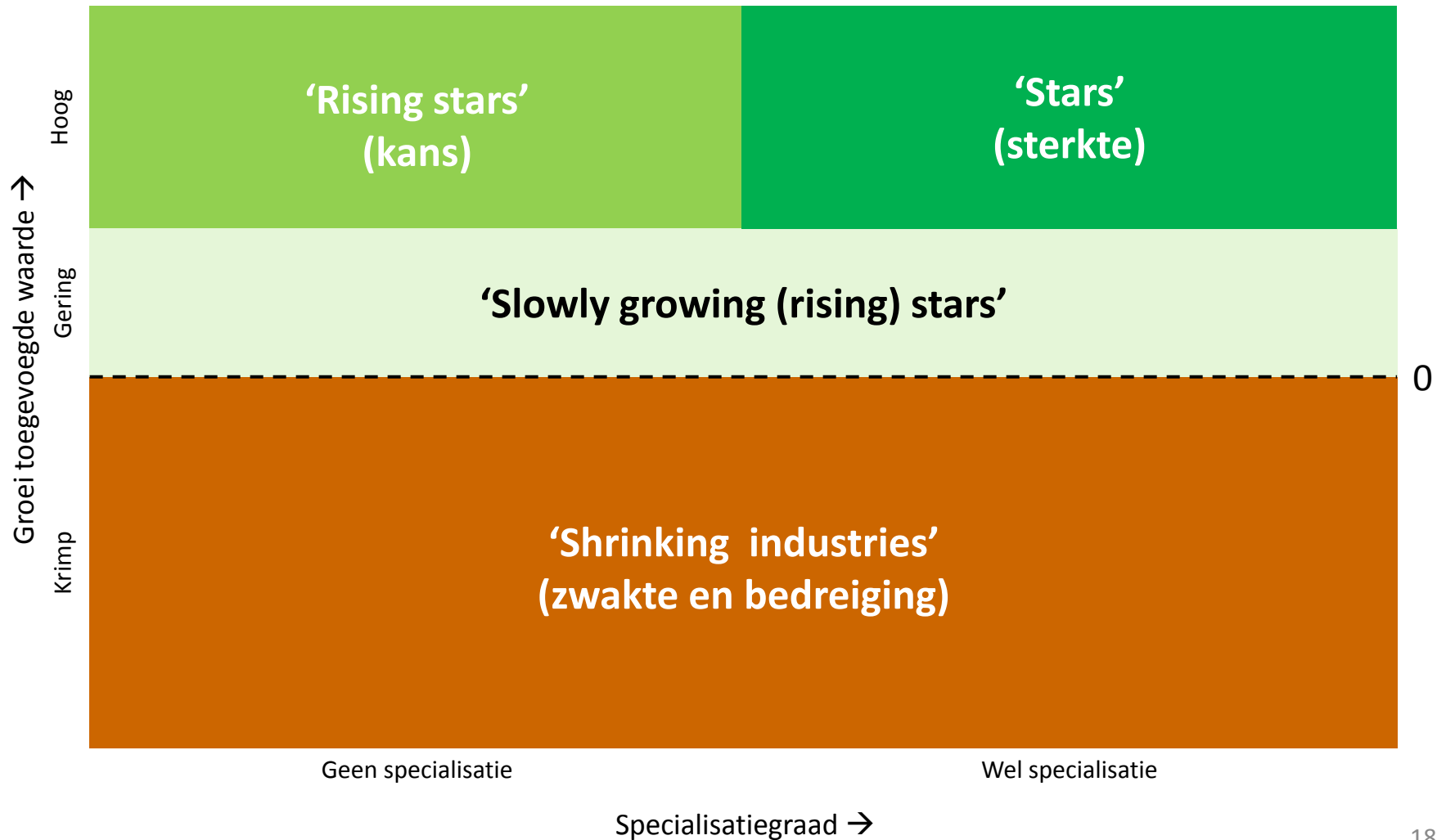
middelhoog opgeleiden

Productiviteitsniveau*: Zwolle boven niveau van Oost, Twente en Stedendriehoek eronder

SWOT van verdienvermogen

SWOT op basis van de drie regionale vermogens

groeiregimes per bedrijfstak in de drie Overijsselse regio's weinig ondernemersregimes, veel geroutineerde regimes

Industrie en bouw

2000-2015	Zw	Tw	CT St
Energie	GR	GR	OR
Voedingsindustrie	GR	KR	KR
Textielindustrie	KR	KR	KR
Hout & Papier	KR	KR	KR
Chemie	KR	KR	KR
Metaalindustrie	KR	KR	KR
Technologische ind.	KR	KR	KR
Meubelindustrie	OR	KR	GR
NUTS	GR	GR	DR
Bouw	KR	DR	DR

* Door onzuiverheden in de data kunnen voor de landbouw geen groeiregimes bepaald worden

Handel en diensten

2000-2015	Zw	Tw	CT St
Grooth. & :Logistiek	GR	GR	DR
Detailh. & Horeca	GR	GR	GR
Media & ICT	OR	OR	OR
Financiële diensten	KR	KR	DR
Vastgoed	GR	GR	KR
Zakelijke diensten	OR	OR	OR
Openbaar bestuur	GR	KR	GR
Onderwijs	GR	GR	GR
Zorg	GR	GR	OR
Cultuur & Recreatie	OR	OR	OR

OR = Ondernemersregime
GR = Geroutineerd regime

DR = Draaideurregime
KR = Krimregime

Kansen voor regionale samenwerking met andere regio's

Twente kan door opschaling een scharnierpuntfunctie vervullen in de kenniseconomie van Oost-Nederland en Duitsland, want

- Twente heeft zelf een sterke uitgangspositie in veel topsectoren behalve de hoogwaardige dienstensectoren
- Twente heeft de regionale economische omvang voor opschaling van cross-overs en diversificatie, maar mist bij uitblijven van opschaling marktpotentieel voor doorgroei

Twente moet het vooral hebben van samenwerking met de Achterhoek en samenwerkingen over de nationale grens heen

INNOVATIEF TWENTE ZOEKT VERBINDING

Prof.dr. Gert-Jan Hospers
Kracht van Oost-onderzoek
17 november 2016

Verantwoording en invalshoek

- **Kwalitatieve analyse: hoe ziet Twente zichzelf?**
 - deskresearch, waaronder rapporten C'ie Draijer, Twente Werkt!, rapport C'ie Robben en Evaluatie AvT
 - interviews: Geert Braaksma, Irma Harmelink, Arnoud Odding, Onno van Veldhuizen, Patrick Welman en Marc Woesthuis
- **Invalshoek: dimensies van regionale ontwikkeling**
 - (1) hardware: ruimte en economie
 - (2) software: samenleving en cultuur
 - (3) orgware: bestuur en politiek
 - (4) mindware: imago en zelfbeeld

(4) Mindware: imago en zelfbeeld

- **Imago: 'ver weg, aan de grens'**
 - onderschatting omvang en aard van de regio
 - Herman Finkers, Ilse de Lange, Johma en Grolsch
 - belang van natuur én Rijksmuseum Twenthe
 - toeristenmagneet, ondanks regiomarketing
- **Zelfbeeld: Proud to be a Tukker**
 - 'noaberschap' , FC Twente en Grolsch
 - UT-paradox: onbekend, maar toch bemind
 - Twente als het Beieren van Nederland?
- **Ambitie: Twente 'beter' op de kaart**
 - regiobranding en Twentse Ambassades

Reflectie op zelfanalyse van Twente

- **Positief dat Twente buiten regio kijkt**
 - kansen, in elk geval in Achterhoek en Hardenberg
 - gemene deler langs de grens: moderne maakindustrie
 - Duitsland interessant, maar voor wie en waar precies?
- **Kloof tussen grote spelers en MKB**
 - Kennispark en Fraunhofer als regionale banenmotor?
 - UT versus Tubbergen: grotendeels gescheiden werelden
 - misschien zijn Saxion, ROC en zorg wel belangrijker...
- **Twente heeft behoefte aan 'breinbinder'**
 - innovatie maakindustrie vraagt om grote investeringen
 - wie regelt *facility sharing* voor verborgen kampioenen?

Conclusie: meer economie dan ruimtelijk,
maar 'afstand' blijft thema.

